

اشاره

به لطف الهی این جانب نیز از ابتدای تغییر کتاب «پیام‌های آسمان» جزو مجریان طرح آزمایشی در سمنان بودم و از آنجا که برای اجرای طرح آزمایشی کلاس‌هایی را با حضور مؤلفین کتاب گذراندم، کاملاً با شیوه تدریس و هدف اصلی کتاب آشنا شدم و از ابتدا به صورت گروهی و روش فعال در «مدرسه متوسطه اول شاهد سمنان» شروع به تدریس کردم. باز خورد این روش علاقه‌مندی دانش‌آموزان و قدردانی اولیا از تدریس بود. از طرف دیگر، بنده مدرس دوره ضمن خدمت این کتاب در استان سمنان هستم. در بازدیدهایی که در استان داشتم، ملاحظه کردم که در برخی از مناطق دبیران محترم درس پیام‌های آسمان، نسبت به این کتاب زیبا و با محتوای عالی کم‌لطفی می‌کنند. خیلی خشک و بی‌روح به تدریس می‌پردازند و به دلیل سخت‌گیری در حفظ آیات و روایات (شماره آیات و سوره‌ها را سؤال می‌کنند) یا احادیث (این سخن از کیست؟) یا بی‌توجهی به پاسخ‌های مفهومی دانش‌آموزان و طراحی سؤالات سخت و نامفهوم و بدون تنوع، که از نظر مؤلفین محترم از اهداف درس نبوده‌اند، دید بسیار بدی را نسبت به این کتاب در دانش‌آموزان ایجاد می‌کنند. لذا برآن شدم که در پایه هفتم در «دبیرستان فرزنانگان» (دوره اول) روش تدریس فعال همراه با فناوری روز را که مدنظر مؤلفین محترم بوده است، به صورت یک کار پژوهشی و کاربردی پیاده کنم. هدف اصلی من این بود که دین به دل دانش‌آموزان بنشیند و به این منظور مقالات و کتاب‌هایی را مطالعه و از تجربیات سایر همکارانم استفاده کردم که گزارش و نتیجه این پژوهش را تقدیم می‌دارم.

کلیدواژه‌ها:

متوسطه اول، کتاب‌های آسمان، باورهای دینی، استان سمنان، دانش‌آموزان درس دینی.

این اقدام پژوهشی در درس پیام‌های آسمان در دو کلاس پایه هفتم دبیرستان فرزنانگان (دوره اول)، در شهرستان صورت گرفت. تعداد دانش‌آموزان هر کلاس ۲۷ نفر بوده است. آنچه مرا برآن

چگونه باورهای دینی را در وجود دانش‌آموزان نهادینه کنیم؟

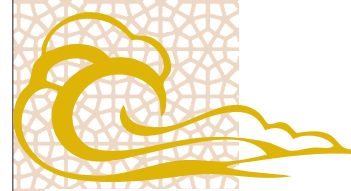
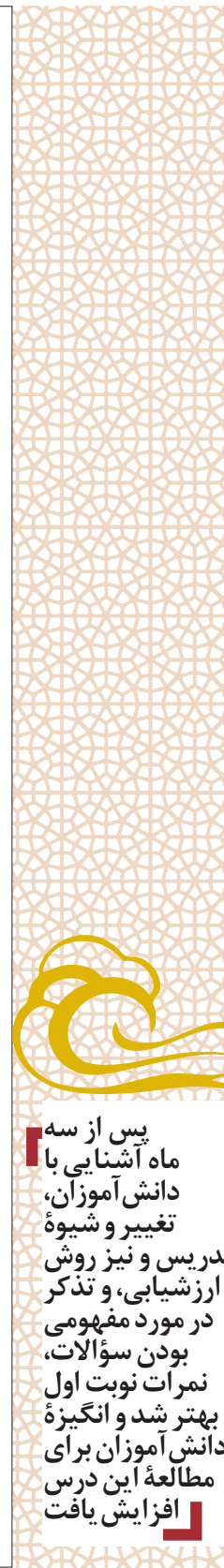
مسعوده جهان‌شیر، دبیر مدارس سمنان

داشت تا در مورد این امر به تحقیق بپردازم به شرح زیر است:

بنده سه سال است که در این مدرسه مشغول خدمت هستم و آنچه که موجب اجرای پژوهش در این زمینه شد، اولین جلسه کلاس

درس با دانش‌آموزان پایه سوم بود که واقعا فکر مرا مشغول کرد. ماجرا از این قرار بود که شروع کلاس ما مصادف شد با بی‌حرمتی برخی از رسانه‌های دانمارک

به حضرت رسول اکرم (ص). من بعد از سلام و احوال‌پرسی و معارفه و تبریک ورود آنان به پایه بالاتر و آغاز سال تحصیلی، در مورد واقعه غم‌انگیز هتک حرمت به رسول خدا (ص) و

پس از سه ماه آشنایی با دانش آموزان، تغییر و شیوه تدریس و نیز روش ارزشیابی، و تذکر در مورد مفهومی بودن سؤالات، نمرات نوبت اول بهتر شد و انگیزه دانش آموزان برای مطالعه این درس افزایش یافت

اهانت به قرآن کریم صحبت کردم.

آن روز خیلی سعی کردم که اهمیت موضوع را برای بچه‌ها بیان کنم و در دل تأسف خوردم که چرا برخی از بچه‌ها نسبت به مقدس‌ترین مسائل دین خود بی تفاوت‌اند. در حالی که همین‌ها وقتی در مورد برد و باخت تیم ملی صحبت به میان می‌آید، غیرتی می‌شوند و برایشان بسیار مهم است. خوشبختانه پایه هفتم وارد دوره متوسطه اول شد و من تصمیم داشتم که با روش‌های مختلف، حس غیرت دینی و عشق به مقدسات را در دل بچه‌ها شعله‌ور کنم. این موضوع را با سایر همکاران و حتی برخی از اولیاء نیز در میان گذاشتم. در واقع اقدام پژوهی خود را عملاً شروع کردم. برای اینکه دامنه شناخت درباره این بحث افزایش یابد، لازم است اهداف کلی و اختصاصی آن بیان گردد.

هدف کلی: افزایش باورهای دینی دانش آموزان و عشق به مقدسات دین اهداف اختصاصی

۱. افزایش غیرت دینی دانش آموزان و تقویت و تجلی باورهای دینی در رفتار و اخلاق دانش آموزان؛
۲. تغییر نگرش دانش آموزان به درس به عنوان کتابی که دین‌شناسی در آن آمده است نه یک درس نمره‌آور؛
۳. استفاده از فناوری‌های روز برای ایجاد انگیزه و توجه بیشتر به درس.

توصیف وضع موجود (شاهد ۱)

الف. شاخص‌های کیفی وضع موجود

تصمیم گرفتم از ابتدای سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ تجربه‌های سال گذشته را عملیاتی کنم. به این منظور ساعت‌های زیادی از تعطیلات تابستان را برای تهیه «لوح فشرده» کمک درسی کتاب پیام‌های آسمان هفتم، شامل کلیپ، فیلم، پاورپوینت، سؤال، جدول، تصویر، سرگرمی، موسیقی و... به صورت یک لوح فشرده «توپلیبر» (خود اجرا) اختصاص دادم و نسخه‌ای از دی‌وی‌دی را برای دفتر تألیف کتاب‌های درسی فرستادم و سپس کوشیدم نظرات سازنده دفتر تألیف را در مورد اشکالات آن اعمال کنم. دانش آموزان را گروه‌بندی کردم و درس را با شیوه جدید و روش فعال نوین، همراه با فناوری و استفاده از «دیتا» تدریس کردم.

هنگام تدریس متوجه شدم، دانش آموزان عموماً خیلی به شماره آیات و سور و نام معصوم (ع) روایتگر حدیث و یا در خواندن درس به صورت خطبه‌خط و نکته‌بنگته برای پرسش کلاس حساس هستند. وقتی علت این حساسیت را در مطالعه درس پرسیدم، متوجه شدم که معلم عزیز

پایه‌های پیشین (به‌خاطر آزمون‌های ورودی مدارس تیزهوشان) بسیار روی این نکات حساس بوده و برای آن نمره‌ای منظور می‌کرده است. لذا دانش آموزان در ترجمه آیات خیلی اذیت می‌شدند.

بنابراین دریافتم که بی‌علاقگی دانش آموزان به این درس دلایلی به شرح زیر داشته است:

۱. سخت‌گیری زیاد معلم هدیه‌های آسمان در مسائلی که هدف کتاب نبوده است؛

۲. بی‌توجهی همکاران محترم به موضوع دین‌باوری، نه حفظ اجباری شماره آیات و...؛

۳. نبود تنوع در تدریس کتاب هدیه‌های آسمان در برخی مدارس؛

۴. بی‌رغبتی دانش آموزان به شرکت در تدریس فعال، به‌خاطر سخت‌گیری‌های گذشته؛

۵. توجه به درس دینی به‌عنوان درسی که معمولاً نمره بالایی در کارنامه دارد.

ب. شاخص‌های کمی وضع موجود

برای تبیین وضع موجود از روش‌های متفاوتی استفاده کردم:

۱. روش مشاهده مستقیم؛

۲. بررسی نمرات ماهانه دانش آموزان و پیشرفت در پرسش‌های شفاهی؛

۳. افزایش میزان داوطلب بودن دانش آموزان برای پاسخ به پرسش‌های درس و تدریس گروهی و فعال.

پس از سه ماه آشنایی با دانش آموزان، تغییر و شیوه تدریس و نیز روش ارزشیابی، و تذکر در مورد مفهومی بودن سؤالات، نمرات نوبت اول بهتر شد و انگیزه دانش آموزان برای مطالعه این درس افزایش یافت. ۱۱ نفر، نمره زیر ۱۹ داشتند که پس از بررسی برهه‌هایشان مشخص شد، در پاسخ به سؤالات بی‌دقتی کرده‌اند.

جمع‌آوری داده‌ها

برای گردآوری داده‌های بیشتر در زمینه شاخص‌های کیفی وضع موجود، از روش‌های زیر استفاده کردم:

۱. تهیه پرسش‌نامه

پرسش‌نامه‌ای را تهیه و در آن سؤالاتی را مطرح کردم. در انتهای آن هم بندی را به پیشنهادهای مفید آنان اختصاص دادم. نظرات بسیار خوبی داشتند و سعی کردم به پیشنهادها و نظراتشان اهمیت بدهم.

۲. نظرسنجی از دانش آموزان

در ابتدای سال تقریباً در جلسه دوم، از آن‌ها نظرسنجی کردم تا به میزان علاقه و دیدگاه آن‌ها نسبت به درس پیام‌های آسمان پی ببرم. زیاد استقبال نکردند و

در جلد اول کتاب
«مهارت‌های
آموزشی و
پرورشی»، در مورد
انواع روش‌های
تدریس براساس
محتوای کتاب
به بحث پرداخته
و نوشته است:
«انتخاب صحیح
روش تدریس از
عناصر مهم تحقق
اهداف آموزشی
به‌شمار می‌رود»

حسینی پناه در مقاله‌ای با عنوان «راهکارهای ایجاد انگیزه درس دینی و قرآن» به‌ضرورت تغییر در روش‌های تدریس درس دینی و قرآن اشاره کرده است و روش سنتی را برای نسل فعلی مناسب نمی‌داند و چنین می‌نویسد: «تربیت معلمان به روش‌های قدیمی و سنتی دیگر جواب‌گوی نسل تشنه، جسور و پرتحرک امروزی نیست. چرا که با وجود تهاجمات فرهنگی و ورود رایانه، اینترنت، ماهواره و انواع سی‌دی‌های آموزشی به خانه‌ها، بیشتر دانش‌آموزان و نوجوانان خود را به علوم روز مجهز کرده‌اند و کمتر به مسائل مذهبی توجه نشان می‌دهند.»

فخاری، در مقاله خود با عنوان «فناوری در آموزش دینی و قرآن»، به لزوم به‌روز بودن در این درس و استفاده از فناوری به‌عنوان یک ضرورت اشاره می‌کند. **چقماقی یزدی**، در مقاله‌اش با عنوان «صلاحیت‌های حرفه‌ای معلم دینی و قرآن و راهکارهای گزینش، حفظ و ارتقای توانمندی ایشان»، به نقش مهم معلم دینی در تربیت نسل جوان، پس از خانواده و به اهمیت درس دینی اشاره نموده که هدف اصلی آن تغییر در رفتار و منش و شخصیت‌سازی است.

شعبانی، در جلد اول کتاب «مهارت‌های آموزشی و پرورشی»، در مورد انواع روش‌های تدریس براساس محتوای کتاب به بحث پرداخته و نوشته است: «انتخاب صحیح روش تدریس از عناصر مهم تحقق اهداف آموزشی به‌شمار می‌رود.» **نعمتی**، در مقاله‌ای با عنوان «۵۰ نکته در انگیزه‌بخشی به دانش‌آموزان»، به ضرورت تغییر محیط آموزشی یا چینش کلاس و نیز شیوه‌های روش تدریس اشاره کرده که در ایجاد انگیزه برای تدریس مؤثر است. **تک‌فلاح**، در مصاحبه‌ای با عنوان «غفلت از تقویت باورهای دینی» گفته است: «ارتباط صحیح میان معلم و شاگرد یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌های ضروری در تدوین کتب درسی دینی است.»

پیشینه عملی

با مطالعه‌ای که انجام دادم، به تعدادی از اقدام‌پژوهی‌هایی برخوردیم که همکاران محترم در رشته‌های مختلف انجام داده بودند اگرچه بعضی از آن‌ها ارتباطی هم با موضوع مورد بحث من نداشتند، اما با مطالعه آن‌ها راهکاری برای رسیدن به اهداف پژوهش‌م پیدا کردم.

رسولی، در اقدام‌پژوهی خود با عنوان «چگونگی بهبود تاریخ با استفاده از امکانات کمک‌آموزشی و نرم‌افزارهای آموزشی»، در مورد نقش استفاده از وسایل کمک‌آموزشی و نرم‌افزارهای آموزشی به بحث پرداخته است.

به نظرشان درس سختی بود. اما معتقد بودند، در عین حال درس نمره‌آوری است. به نظرم رسید که بیشتر به حفظ مطالب اهمیت می‌دهند تا محتوای پر بار این کتاب. ولی تقریباً در نیمه‌های سال تحصیلی، علاوه‌بر تهیه پرسش‌نامه، در کلاس نیز از دانش‌آموزانم می‌پرسیدم که از میان دروس خود، کدام درس را بیشتر دوست دارند؟ که خوش‌یختانه دید بسیار خوبی نسبت به درس پیدا کرده بودند. هنگامی که علت علاقه‌مندی را جویا شدم، فهمیدم دوستی من و بچه‌ها، روش‌هایی که در تدریس به کار بردم، و نکته جالب‌تر، بازی‌هایی که هنگام استراحت بین تدریس انجام می‌دادم، در این امر مؤثر بوده‌اند.

مشاهده

وقتی به پاسخ‌های دانش‌آموزان در مورد سؤالات پرسش‌نامه دقت کردم، نکات جالبی دستگیرم شد:

۱. دانش‌آموزان کتاب پیام‌های آسمان و محتوای آن را دوست دارند.
۲. استفاده از فناوری و فیلم و پاورپوینت و روش فعال تدریس بسیار مهم است.
۳. سخت‌گیری در نمره‌دهی و ارزشیابی را نمی‌پسندند، در عین حال، روش ارزشیابی و آزمون مرا که هم به‌صورت شفاهی بود و هم کتبی، و در آزمون‌های کتبی نکات ریز درس نیز سؤال می‌شد، قبول دارند.
۴. محتوای کتاب برایشان قابل فهم است و با آن مشکلی ندارند.
۵. نرم‌خویی، عطف و دوستی با معلم را دوست دارند.
۶. در عین حال که به کتاب علاقه‌مندند، نسبت به نمره حساس‌اند و برای گرفتن ۲۰ از هیچ تلاشی فروگذار نیستند.

پیشینه نظری

علامه شهید **مطهری**، در کتاب «تعلیم و تربیت در اسلام»، در مورد تربیت اخلاقی، نظر علمای قدیم را مطرح می‌کند و می‌نویسد: «در این جهت شک و تردیدی نبود که قسمتی از اخلاقیات را باید در وجود بشر تکوین کرد و به‌اصطلاح علمای اخلاق، باید فضائل را به‌صورت ملکات در انسان ایجاد نمود.» **جنتی** در مقاله خود با عنوان «راهکارهای تقویت انگیزه‌های فراگیری درس دینی و قرآن»، در مورد ارتباط مطلوب معلم و شاگرد و نیز ایجاد انگیزه در شروع کار چنین می‌نویسد: «معلم نمی‌تواند بدون توجه به انگیزه و علاقه دانش‌آموزان تدریس را شروع کند.»

ذاکری تکیه، در اقدام پژوهی خود با عنوان «بررسی عواملی که باعث کسالت روحی و خستگی دانش آموزان در حین آموزش و تدریس در کلاس می شود»، به نکات مهمی که باعث خستگی و کسالت روحی دانش آموزان می شود، مثل پرسش های تکراری، نحوه تدریس یکنواخت، روحیه معلم و طرز برخورد او با دانش آموزان، و... اشاره کرده است.

راه حل های پیشنهادی

با جمع آوری پرسش نامه ها و تجزیه و تحلیل آن ها، تبادل تجربه با همکاران و همچنین، بررسی نتایج مطالعه و تحقیقات انجام شده و جمع بندی آن ها، راه های زیر را مفید یافتیم:

۱. استفاده از روش های تدریس فعال و نوین، تشویق به کار گروهی و استفاده از وسایل کمک آموزشی سنتی و مدرن؛

۲. برنامه ریزی و تهیه طرح درس و تولید محتوای الکترونیکی مناسب برای تمامی درس ها؛

۳. تغییر فضای تدریس، برای مثال چیدن نیمکت ها، یا حضور در مکان هایی غیر از کلاس؛

۴. ارتباط صمیمی و دوستانه تر با دانش آموزان و نیز مشارکت دانش آموزان در امر تدریس به صورت گروهی؛

۵. نظر خواهی از دانش آموزان در حین تدریس در مورد اجرای روش تدریس مورد نظر در هر درس؛

۶. استفاده از انواع روش های ارزشیابی و پرسش و پاسخ در هر درس و تشویق دانش آموزان ساعی و فعال در تدریس؛

۷. حضور فعال معلم در مراسم ویژه و توجه خاص معلم به شعائر اسلامی و مقید بودن وی به این امر؛

۸. ساده و زیبا جلوه دادن دین و کمک به دانش آموزان برای فهم زیبایی های دین؛

۹. تأکید معلم بر اینکه هدف این درس آن است که دین به دل شما بنشیند، آن گونه که هیچ کس با گفتار و رفتارش نتواند عشق به دین، مذهب و شعائر اسلامی را از شما بگیرد؛

۱۰. تقویت اعتماد به نفس دانش آموزان در تدریس و اداره کلاس؛

۱۱. برگزاری اردوهای گوناگون با رویکرد تقویت باورهای دینی، با مشارکت مدیریت محترم.

اجرای راه حل ها

۱. با استفاده از پاورپوینت هایی از کل کتاب پیام های آسمان که خودم همه را درست کرده بودم و قرار دادن یک کلیپ کوتاه مرتبط با هر درس و نیز جدول، سؤال و سرگرمی های متفاوت یک مجموعه الکترونیکی تهیه

کردم که تهیه آن یک ماه وقت مرا گرفت. در همین راستا با مؤلف محترم کتاب پیام های آسمان در مورد محتوای داخل دی وی دی که ایشان مشاهده کرده بود، به بحث پرداختم و از نظرات سازنده ایشان بهره گرفتم. برای دانش آموزانم جالب بود که من خودم محتوا را تولید کرده ام و با فناوری کاملاً آشنا هستم. در پیشنهادهای که داده بودند به این مورد اشاره داشتند. بچه ها را به ایجاد وبلاگ های گروهی با عناوین مرتبط با درس تشویق کردم و درباره کارهای ارائه شده در وبلاگشان نظر می دادم.

۲. از آنجا که این اقدام پژوهی در مدرسه فرزنانگان انجام می شد و دانش آموزان از حس رقابت و بزه ای برای گرفتن نمره برخوردار بودند، با تجربه ای که داشتم می دانستم که به طور خودجوش کتاب را خوب می خوانند. به همین دلیل بیشترین همتم را روی شرح مباحث کاربردی موجود در کتاب فرار دادم و ملاک من نمره نبود.

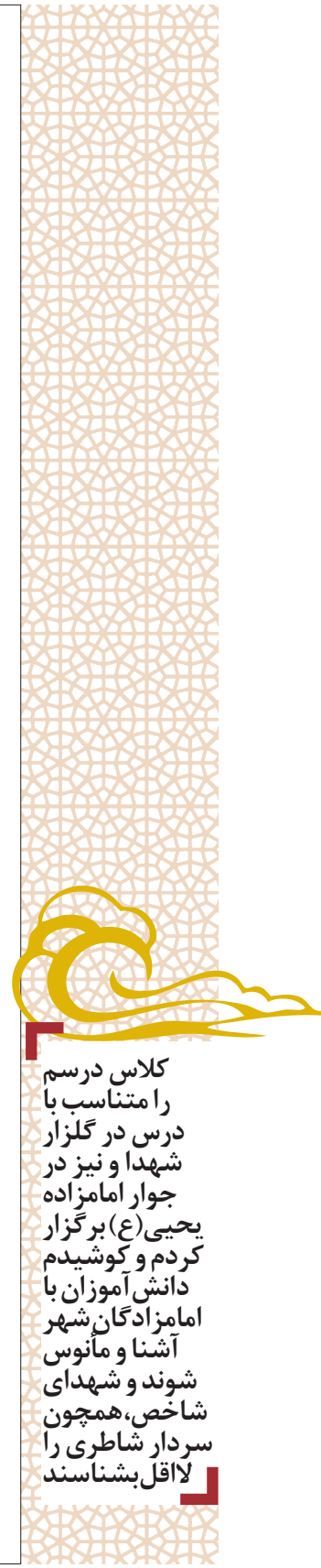
۳. در مناسبت های متفاوت سعی می کردم از پوشش خاصی استفاده کنم. مثلاً در اعیاد و میلاد ائمه اطهار (ع) حتماً رنگ روشن می پوشیدم و روسری رنگی بلند به سر می کردم. به طوری که دانش آموزانم وقتی وارد کلاس می شدند، می پرسیدند امروز یک مناسبت خاص است؟ می خواستم تبلیغات سوء و سم پاشی دشمنان را (در زمینه پررنگ کردن مراسم عزاداری ها و شیعه همیشه غمگین و افسرده) به نوعی خنثا کنم.

۴. پس از اینکه درس به پایان می رسید و فرصت کوتاهی برای استراحت بچه ها بود، بازی هایی را که هر کدام هدفی را دنبال می کردند، با بچه ها انجام می دادم. در واقع تحرک و نشاط بازی را به خدمت دین درمی آوردم. مثلاً صفت ردیله سخن چینی را با بازی یک کلاغ چهل کلاغ نشان می دادم. بچه ها این بازی را دوست داشتند.

۵. یک جشنواره دانش آموزی در درس پیام های آسمان با مدیریت خودشان طراحی کردم و چند گروه به روش فعال و نوین تدریس کردند. تعدادی فرم داوری تهیه کردم و چند نفر را به انتخاب خود دانش آموزان به عنوان داور انتخاب کردم تا تدریس دوستانشان را داوری کنند. تجربه قشنگی برایشان بود.

۶. کلاس درس را متناسب با درس در گلزار شهدا و نیز در جوار امامزاده یحیی (ع) برگزار کردم و کوشیدم دانش آموزان با امامزادگان شهر آشنا و مانوس شوند و شهدای شاخص، همچون سردار شاطری را لااقل بشناسند.

۷. با توجه به سخن مؤلف محترم کتاب، جناب آقای کاظمی، سعی کردم درس ها را براساس مناسبت ها

کلاس درس را متناسب با درس در گلزار شهدا و نیز در جوار امامزاده یحیی (ع) برگزار کردم و کوشیدم دانش آموزان با امامزادگان شهر آشنا و مانوس شوند و شهدای شاخص، همچون سردار شاطری را لااقل بشناسند

تدریس کنم.

۸. در تدریس به دانش‌آموزانم توصیه می‌کردم که پیش‌خوانی داشته باشند.

۹. در روش فعال، دانش‌آموزان را گروه‌بندی و به‌صورت فعال و گروهی تدریس می‌کردم و از بچه‌ها در امر تدریس کمک می‌گرفتم.

۱۰. مسابقه کتاب‌خوانی از کتاب «آشنایی با نماز» آقای قرائتی، تهیه بنر زیبا برای نمازخانه، شرکت خودم و سایر همکاران در نماز جماعت، تشویق دانش‌آموزان به شرکت در نماز جمعه و تهیه پرسش‌نامه و نظرخواهی از دانش‌آموزان در مورد چگونگی اعتلای فرهنگ نماز، به‌خصوص نماز جماعت، جزو کارهایی بود که برای درس نماز جماعت آن‌ها انجام دادم.

اعتباربخشی به راه‌حل‌های انتخابی

لازم به‌ذکر است، برای کسب اطمینان از اجرای راه‌حل‌های انتخابی و کسب اعتبار در این زمینه، با همکاران متخصص و مجرب، مدیریت آموزشگاه، گروه آموزشی و همچنین از همکار محترم سرکار خانم سراج که مدرس کلاس‌های اقدام‌پژوهی بود، مشورت گرفتم و ایشان روش‌های مرا قابل اجرا دانستند.

توصیف وضع مطلوب: (شاهد ۲)

در بخش شاهد (۱) به مشکلاتی از قبیل بی‌علاقگی و انگیزه کافی نداشتن دانش‌آموزان به دلیل سخت‌گیری معلم سال‌های قبل، و نبود تنوع در تدریس هدیه‌های آسمان اشاره شد. در این بخش به تغییرات حاصل شده در وضع موجود می‌پردازم.

سیمای تغییر رفتارهایی که مشاهده شد:

در اواخر سال با توجه به فعالیت‌های انجام شده در کلاس، در رفتار و نگرش‌های دانش‌آموزانم تغییرات واضحی را به‌شرح زیر مشاهده کردم و این تغییرات را از گفته‌های همکارانم نیز استنباط کردم:

۱. چهره‌های شاد بچه‌ها، رضایت و علاقه‌مندی آنان را نشان می‌داد.

۲. تنوع در تدریس باعث مشارکت خیلی خوب دانش‌آموزان در امر تدریس شده بود.

۳. اعتمادبه‌نفس بالایی پیدا کرده بودند، به‌طوری‌که جشنواره تدریس بسیار خوبی را با روش فعال تدریس اجرا کردند.

۴. نمره در درجه دوم اهمیت در این درس قرار گرفته بود و تأثیر محتوای درس در گفتار و رفتارشان هویدا بود.

۵. نتایج پرسش‌نامه‌های نظرخواهی از اولیا، حاکی از آن بود که در اجرای پژوهشم موفق بوده‌ام.

۶. بچه‌ها در کارهای گروهی خیلی خوب عمل می‌کردند و به‌طور خودجوش تدریس را بر عهده می‌گرفتند.

۷. نتایج امتحانات پایان نیم‌سال دوم بسیار رضایت‌بخش بود و تقریباً ۹۰ درصد دانش‌آموزان ۲۰ شده بودند.

۸. بچه‌ها تقاضا داشتند که سال تحصیلی آینده نیز همچنان دبیر پیام‌های آسمان آن‌ها باشم.

ابزارهای سنجش

با دو روش وضعیت کمی مطلوب را سنجیدم:

الف. مشاهده مستقیم: وضعیت نمرات در سه‌ماهه دوم و امتحان پایانی نوبت دوم.

ب. نظرسنجی: تهیه فرم‌هایی که در آن‌ها سؤالاتی برای اولیای دانش‌آموزان طراحی شده بود و از دانش‌آموزان خواسته بودم که در پر کردن این پرسش‌نامه به اولیای خود کمک کنند. لازم به‌ذکر است که بعضی از اولیا به تعدادی از سؤالات پاسخ ندادند.

با توجه به پاسخ‌هایی که عده‌ای از اولیا به پرسش‌های فوق دادند، دریافتم که تأثیر راهکارهای من در منزل نیز مشهود بوده است و در پاسخ‌گویی اولیا حس رضایت وجود دارد. این موضوع نشان از موفقیت نسبی من در اجرای هدفمند روش‌های تدریس داشت و نیز حمایت مدیریت محترم و همکاران عزیز و تغییرات رفتاری برخی از دانش‌آموزان تأثیر راهکارهایم را نشان می‌داد.

نتیجه‌گیری

در پایان، با توجه به شاخص‌های کمی و کیفی موفقیت طرح می‌توان گفت که نقش و جایگاه روش تدریس معلم و استفاده از فناوری‌های نوین روز، در جذب دانش‌آموزان به رهنمودهای دین و تقویت باورهای دینی انکارناپذیر است. لازم است که همکاران ما با توجه به اهداف تعیین شده در این کتاب، به نکات مدنظر در تعلیم این کتاب بیشتر دقت کنند و از آنچه به‌عنوان محفوظات مطرح است و در واقع نقش کاربردی و عملکردی ندارد، حس بد و ناخوشایندی را در دانش‌آموزان ایجاد می‌کند و عامل دین‌گریزی خواهد بود، چشم‌پوشی کنند. امروزه فناوری جدید، نه تنها انتقال اطلاعات را آسان کرده، بلکه سبب تسهیل در سازمان‌دهی آموزش نیز شده است. لذا لازم است که در روش تدریس جدید از تکیه مطلق روی کتاب درسی بپرهیزیم و حتی الامکان از ابزارهای کمک‌آموزشی از قبیل فیلم و رایانه استفاده کنیم. فراموش نکنیم که دانش‌آموزان ما در عصر فناوری زندگی می‌کنند و یک قدم از ما جلوتر هستند.

منابع

۱. بهادران، هاجر (۱۳۹۲). «تربیت دینی نوجوانان». رشد آموزش معارف اسلامی. شماره ۸۸.
۲. جنتی، جهان (۱۳۸۷). مجموعه مقاله‌های برگزیده اولین کنفرانس آموزش دینی و قرآن کشور، ۱۴ الی ۱۶ بهمن ۱۳۸۵، ۱۳۸۷، ص ۴۸۱. نشر سپاهان، اصفهان.
۳. چقماقی‌یزدی، فاطمه (۱۳۸۷). مجموعه مقاله‌های برگزیده اولین کنفرانس آموزشی دینی و قرآن کشور، ۱۴ الی ۱۶ بهمن ۱۳۸۵. نشر سپاهان اصفهان.
۴. حسینی‌بنا، زهرالسادات (۱۳۸۷). مجموعه مقاله‌های برگزیده اولین کنفرانس آموزش دینی و قرآن کشور، ۱۴ الی ۱۶ بهمن ۱۳۸۵. نشر سپاهان، اصفهان.
۵. رضائی، خسرو (۱۳۷۸). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری و اجتماعی. فاطمه تهران.
۶. شعبانی، حسن (۱۳۷۸). مهارت‌های آموزشی و پژوهشی (روش‌ها و فنون تدریس). سمت تهران.
۷. فخاری، نسرتین (۱۳۷۸). مجموعه مقاله‌های برگزیده اولین کنفرانس آموزش دینی و قرآن کشور، ۱۴ الی ۱۶ بهمن ۱۳۸۵. نشر سپاهان، اصفهان.
۸. گروه تعلیم‌وتربیت دینی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. «معلم دینی و بازخوانی یک سند». رشد آموزش معارف اسلامی. شماره ۱.
۹. مطهری، مرتضی (۱۳۸۸). تعلیم‌وتربیت در اسلام. صدرا، تهران.
۱۰. نادری، عزت‌الله و سیف‌نراقی، مریم (۱۳۸۰). روش‌های تحقیق و چگونگی ارزشیابی در علوم انسانی. بدر، تهران.
۱۱. نعمتی، شاپور (۱۳۹۲). «۵۰ نکته در انگیزه‌بخشی به دانش‌آموزان». مجله پیوند تابستان. سایت persianblog.mpm8.com.
۱۲. ذاکری‌نکیه، فاطمه. «بررسی عواملی که باعث کسالت روحی و خستگی دانش‌آموزان در حین آموزش و تدریس در کلاس می‌شود». سایت میعادگاه پژوهشگران، منطقه ۸ تهران.
۱۳. سایت reiuuploads/Abstracts.pdf.
۱۴. رسولی، عیسی (آزرایجان شرقی). چکیده پژوهش‌های معلمان پژوهنده - برگزیدگان کنفرانس.
۱۵. سایت search.tebyan.net.
۱۶. تکفلاح، داود. غفلت از تقویت باورهای دینی. تیر ۱۳۹۰.